

kuju tundub mitmekülgne, võetuna. Kuid sedamööda, as tegevus areneb, kuidas osa näitlejale üha suuremaid ja emaaid nõudmisi, muutub selle tsemine ka ühekülgsemaks ja apealsemaks, vähem eluliseks. istuse tunnustaja asemel seimeie ees teatraalne, paksult värviga joonistatud kurja. Kahtlemata on Pinnal võisi osa materjali põhjal huvima, sügavamalt — niihästi otsest kui ka psühholoogiliselt — tsetud kuju loomiseks.

evvalt oleks õiglane selles töl- misme lihtsustamises süüdistada tlt osatäitjat. Suur osa stüüst b kindlasti, ka näidendi lavas- . Eesti NSV teenelisel näitle- A. Särevil. Eelmist sama la- ja poolt lavastatud ameerika endi „Sügavad juured“ lavas- mis teravdas ja süvendas osa- sotsiaalset iseloomustust, täs- väga peen-psühholoogiline te tölgitsemine, sügavalt läbi- dud realistlik mäng. Vastandina le „Joe Kellert ja ta pojad“ stuses väldib A. Särev nagu kavatselt peensusi, nüanseid, kiskudes liaks alasti näi- tendentsi ja tegelaste iseloo-

tti on lavastuses alasti kistud eri naise Kate'i iseloom ja tee- Näidendis jätab Kate esialgu e emast, kes armastab piiritult lapsi, kes usub fanaatiliselt hukkunud poja Larry tagasi- kusse. Alles aegamis! saab sel- , et Kate valetab, et teeskleb südame valu, et usku Larry situlekusse vajab ainult selleks, mitte pidada oma meest poja variks ja ennast selle mõrva iseks. Ema kujus näitab Miller perekonna lagunemise tmatust kapitalistlikus ühis- nas, lagunemise, mis algas ema-

unde asendamise ega egoistlike kaa- lutlustega.

Lavastaja ja Kate'i osa täitja Katrin Välbe on õigesti mõistnud Kate'i teemat ja seda kuju täp- selt tölgitsevad. Kuid see tölgitse- mine on antud liiga sirgejooneliselt- jämedalt. Juba Kate'i esimesest lavaletulekust näeb publik, et ta teeskleb, valetab, et ta on karm ja kalk naine.

Kuid ühtlasi on Katrin Välbe mängus rida suurepäraseid kohti, sealhulgas sügavdramaatilisi, nagu stseen, kus Kate kogemata reedab Joe, või Larry viimse kirja luge- mise stseen. Tahaks, et näitlejanna vaataks oma osa uuesti läbi ja taot- leks selles suuremat psühholoogi- list peenust, tema poolt õigesti ja sügavalt arusaadud iseloomu tölgi- semisel.

Joe ja Kate'i osa tölgitsemisel märgatav lihtsustamise tendents pole õnneks puudutanud Chrisi osa. Reas teatris on Chrisi tölgitsetud positiivse kangelasena. Kuid vae- valt Miller taotles Chrisis näidata kaasaegse Ameerika positiivset kan- gelast. Meie arvates tahtis Miller selle osaga öelda, et inimesed, kes subjektiivselt fašismi vihkavad, reaktsiooni taunivad, progressiiv- seile ideedele kaasa tunnevad, kuid fašismi ja reaktsiooni vastu ei võitle, objektiivselt valavad vett reaktsiooni veskile. Näidendis üt- leb George Dever Chrisile:

„Sa pole kunagi olnud võitleja ja su südametunnistus pole sind kunagi tõuganud lõõmisse. Sa jäid alla kõrvale, kui sündmused sind oma vooluga kaasa ei kiskunud.“

Chris kuulub selle kahjuks üpris arvuka progressiivselt meelestatud kodanluse hulka, kes küll õigesti mõtleb, kuid ei kohandu võitlema. Kõige rohkem, milleks ta on või- meline, on mitte osa võtta eba- õigest üritusest, hoolduda kõrvale, kuid ta pole võimeline peatama

vägivallatarvitaja kätt, oma ideaa- lide eest võitlusse astuma. See mängitki reaktsioonile kätte kaar- did. Mitte midagi reaktsiooni mä- ratsemise peatamiseks ette võttes soodustavadi Chris ja temataolised reaktsiooni kasvu.

R. Nuude kujutades Chrisi ausa, õilsa ja puhtahingelise noormehena (kuupalju puhtust on näiteks esi- mese suudluse stseenis Anne'iga), näitab aga samal ajal meile Chrisi kõlbmatust võitluseks, tema kartust otsustavate sammude astumise va- jaduse ees. Selles suhtes viib R. Nuude väga tabavalt läbi stseeni George'iga, kus ta, ilmselt loogi- kale vastu rääkides, isa kaitseb, tõrjudes meeleheite energiaga tagasi George'i ümberlõkkamatud väited. Ta kaitseb mitte niivõrd oma isa kui iseennast, sest kui Chris kas hetkegi kahtleks isa süü- tuses, peaks ta tegutsema, ning just tegutsemise vajadus heidutabki Chrisi kõige rohkem.

Kui siis Keller lõpuks ise tunnis- tab üles roima toimepanemise, ei leia Chris endas jõudu isa karis- tamiseks ega isalt õigluse jalule- seadmise nõudmiseks. Ta lihtsalt lahkub. Ja kui doktor Jim Kate'i rahustades ütleb, et küllap Chris naaseb, usubki vaataja seda. Chr's rahuneb, Chris muutub „praktili- seks“, ta pöördub tagasi ja hakkab isa äris kompanjoniks. Ta ei teeks seda vaid siis mitte, kui Anne ta- kistaks teda astumast seda sammu. Kuid sellisena, nagu näitleja Hell Viisimaa Anne'i kujutab, pole Anne'igi tahtejõud kuigi suur. Tõsi, ta on järjekindlam ja reso- luutsem kui Chris, kuid selles mo- notoonsuses, millega näitlejanna seda osa mängib, tunneb vaataja Anne'i hingelise närbumise alg- meid. Selline Anne võis endas lei- da jõudu ainult võitlemiseks oma perekonnaõnne eest, Chrisi eest, kelles ta endale tuge otsis.

Monotoonsust on märgata ka rea- teiste osaliste kujutamisel, kelles osa jäi etenduses lahti koormata. Nii viib monotoonselt doktor Jim osa läbi O. Eskola, kes ei andnud selles osas küllalt veenvalt edas- inimese draamat, kes on sunnitud loobuma oma unistusest teadusi- kust tööst ja tegelema erandlikul „dollarite tegemisega“. Jimi vaa- dates peab publik endale kujutle- ma Chrisi edasist saatust. Vaja- dus perekonda ülal pidada ja os- kamatus oma ideaalide eest võidel- da viivad Chrisi varem või hiljem samasugusele kibeale leppimisele „ameerika eluviisiga“, milleni os- jõudnud Jim.

Monotoonsed ja ilmetud olid „Es- tonia“ lavastuses Frank (A. Merino ja Lydia (Leida Aru).

Monotoonselt mängis ka George osa L. Rajala. Näitleja oleks võinud selles osas leida materjali hu- vitavamaks näitlejatööks.

Hästi näitas ennast Sue osas oska- näitlejanna Astrid Lepa, kes oska- Sue külma praktilisuse taga näi- data naise sügavat rahulolematust kelle elu on tühi ja ebahuvitav kelle mõtted keerlevad alatasa meh- truudusele võimaluse ümber, sell- teadmise ümber, et mees ägab tem- eestkostes all.

„Joe Kellert ja ta poegi“ vaada- takse „Estonias“ huviga. Publi- viib sellelt etenduselt kaasa teatav- annuse uusi mõtteid. Kuid täies- rahule jääda me selle etenduse- ei saa. Lavastuselt, mis jätkab ka- pitalistliku lääne paljastamist, mid „Estonia“ alustas selliste vahedat- sügavate ja ühtlasi kunstilis-res- listlike etendustega, nagu „Ven- küsimus“ ja „Sügavad juured“, ole- me me õigustatud nõudma suure- mat kunstiküpsust, suuremat psü- holoogilist sügavust ja peenust. K- seda oli „Joe Keller ja ta pojad“ lavastuses.

S. Kulap